

بررسی فقهی و حقوقی کودک‌آزاری (کتاب)

نویسنده خلاصه: مهدی محمدی
نویسنده کتاب: معصومه موثق

چکیده

بررسی فقهی و حقوقی کودک‌آزاری، کتاب معصومه موثق در حوزه فقه خانواده و فقه اجتماعی است. بر خلاف عنوان کتاب، مباحث تربیتی کتاب بر مباحث فقهی آن غلبه دارد. نویسنده درباره بلوغ، محدوده سنی ذکرشده در روایات را اماره بلوغ می‌داند و معتقد است، معیار اصلی سن بلوغ شکل‌گیری شخصیت، پذیرش مسئولیت و نیز رشد و تکامل جسمی و جنسی فرد است. او در بخش دیگری از کتاب، انواع، علل و راه‌های پیشگیری از کودک‌آزاری را توضیح داده است.

معرفی و ساختار

بررسی فقهی و حقوقی کودک‌آزاری، کتابی در حوزه فقه خانواده و فقه اجتماعی، حاصل پژوهش معصومه موثق، کارشناس ارشد فقه و مبانی حقوق اسلامی است. زبان این کتاب فارسی است و انتشارات قانون یار آن را در سال ۱۳۹۹ ش در ۱۶۶ صفحه منتشر کرده است. بر خلاف عنوان کتاب، در این اثر مباحث فقهی اندکی مطرح گردیده و بیشتر بر مباحث تربیتی تکیه شده است.

این کتاب با فهرست مطالب و مقدمه‌ای از ناشر و نویسنده آغاز، و با نتیجه‌گیری و فهرست منابع پایان می‌یابد. مباحث اصلی کتاب در سه فصل تنظیم شده است. فصل نخست به مفاهیم مرتبط با کودک‌آزاری از نگاه فقه و حقوق اختصاص دارد. در فصل دوم حقوق کودکان در فقه و قوانین، مانند حق تعلیم، تربیت و تنبیه کودک بررسی می‌شود. نویسنده در فصل سوم به بررسی انواع کودک‌آزاری، ادله حرمت و علل پیدایش کودک‌آزاری می‌پردازد.

سن بلوغ

بر اساس دیدگاه مشهور فقیهان، کودک به فرد نابالغ شرعی (مميز یا غیرمميز) اطلاق می‌شود (ص ۲۷)؛ اما در اصطلاح حقوقی، کودکی به معنای عدم بلوغ جسمی و روحی برای زندگی اجتماعی است (ص ۳۰). نویسنده با بررسی آیات و روایات مربوط به سن بلوغ، محدوده سنی ذکرشده در روایات (۱۲ تا ۱۶ سالگی برای پسران، و ۹ تا ۱۳ سالگی برای دختران) را اماره بلوغ تلقی کرده است و معیار اصلی سن بلوغ را شکل‌گیری شخصیت، پذیرش مسئولیت در زمینه‌های مختلف، و نیز رشد و تکامل جسمی و جنسی پسران و دختران معرفی می‌کند (ص ۳۴). همچنین تحول قانونی سن رشد در ایران از ۱۸ به ۱۵ سال (ص ۳۶) و تعاریف مربوط به کنوانسیون حقوق کودک و کودک بزه‌دیده از دیگر مباحث این فصل است (ص ۵۱).

حقوق کودکان در فقه

در فصل دوم معصومه موثق پس از اشاره به حقوق کودکان در دنیای معاصر، به حقوق کودکان در اسلام می‌پردازد. وی با اشاره به آیاتی مانند آیه ۱۵۱ سوره انعام و احادیثی

مانند رسالة الحقوق امام سجاد(ع) برخی از حقوق کودکان را چنین برشمرده است (ص ۵۳-۶۱):

حق کرامت؛ نگارنده روایت‌های متعددی را در اثبات این حق برای کودکان ذکر کرده است (ص ۶۱-۶۳).

حقوق مالی؛ به گفته نویسنده، دین اسلام با احکامی مانند ارث‌بودن جنین، بر حقوق مالی کودک، حتی پیش از تولد تأکید کرده است (ص ۶۴).

حق حضانت؛ مؤلف در این بخش به ترتیب اولویت حضانت والدین یا اشخاص دیگر اشاره کرده است (ص ۶۵).

حق تعلیم و تربیت؛ معصومه موثق در توضیح این حق روایات متعددی را ذکر کرد است (ص ۶۷-۷۱). وی در ادامه این بحث، مسائل مربوط به تأدیب کودکان را از نظر تربیتی توضیح داده، میزان مجازات کامل را منوط به سن بلوغ می‌داند (ص ۷۵).

نویسنده در فصل سوم، پس اشاره به آیات و روایات مربوط به حرمت کودک‌آزاری (ص ۹۰-۹۲)، انواع کودک‌آزاری (مانند کودک‌آزاری جسمی، جنسی، عاطفی و اقتصادی) و علل پیدایش و راه‌های پیشگیری از آن را بررسی کرده است (ص ۹۳-۱۴۹).

